
garije een verstandige beslissing genomen door preventief actie te ondernemen tegen de kozakken. Frankrijk was een secundaire speler, met als enige oogmerk het terugwinnen van Elzas-Lotharingen. Het was het land van de revolutie, van de zedelijke verwildering in Parijs – Albracht had er weinig mee op. De belangen van Groot-Brittannië waren overwegend economisch van aard. Het plannen van een aanval, zoals Duitsland en Oostenrijk hadden gedaan, was in Albrachts ogen niet per definitie moreel verwerpelijk. De aanval op het kleine buurland België zat hem echter wel dege-lijk dwars:

Het spijt mij dat Deutschland zich daaraan heeft schuldig gemaakt. Had de keizer mijn oordeel vooraf gevraagd (sic!), dan zou ik gezegd hebben: doe het niet, Majestät, vooreerst omdat het onrecht is en dus zonde tegen God waarop geen zegen kan rusten; en dan omdat 300.000 Belgen méér te vreezen zijn dan een miljoen Franschen.⁶²

Voorzienigheid

Albracht had de boodschap van *Standaard* en *Heraut* van de afgelopen jaren zo verwerkt, dat Duitsland zijn spontane voorkeur had boven het ‘revolutionaire’ Frankrijk en het ‘imperialistische’ Engeland, de vijand van de Boerenrepublieken in Zuid-Afrika. Des te harder kwamen de berichten uit Leuven bij hem aan. Toen de Duitse soldaten zich daar beschoten achtten door de bevolking staken ze de binnenstad in brand en executeerden ze tientallen burgers. Albracht erkende dat bombardementen op de vestingstad Antwerpen nu eenmaal hoorden bij een militair conflict: ‘Oorlog is nu eenmaal: door macht en geweld elkander te benadeelen en te dooden, en zoo heer en meester over de tegenpartij te worden.’ Maar in Leuven gebeurde dat tegen de burgerbevolking, dat ging hem een stap te ver. ‘Gelooft men dan niet meer aan een wrake Gods?’ Groningen lag op nog geen zestig kilometer van de Duitse grens. Had daar hetzelfde kunnen gebeuren als in Leuven? ‘Mijne sympathieën zijn vóór Deutschland (...). Maar zou het te wensen zijn dat de Duitschers deze campagne winnen? Dan zal het België allicht in bezit houden en dat zal het voorspel zijn dat Nederland geannexeerd wordt en Denemarken evenzoo.’

De Heidelbergse Catechismus stelde ‘dat niets ons overkomen kan bij geval, maar door de beschikking van onzen goedertieren hemelschen Vader’.⁶³ Maar wat was er dan in Leuven gebeurd? Een misdrijf strijdig met Gods wil? Of toch de voorzienigheid? In Duitse kerken werd het ‘Gebet während der Schlacht’ gezongen, van Karl Theodor Körner (1791-1813). Daarin werd God de ‘Lenker der Schlachten’ genoemd. Albracht noemde dat te gemakke-

⁶² F.J. Albracht aan K. Schoolland, Groningen 5 september 1914.

⁶³ Zondag 1, 9 en 10.